

Eörsi István

Haider még egyszer

Két kitűnő cikket olvastam a napokban a Haider-szindrómáról: Seres Lászlót a Magyar Hírlapban, Kovács Évát pedig a Mancsban. Seres a kommentárok uralkodó irányától főként abban tér el, hogy az Európai Unió osztrákellenes döntéseinek

képmutató mivoltát hangsúlyozza: „Az EU képmutató, mert Haider lényegében ugyanolyan szigorú menekültpolitikát hirdet nemzeti szinten, mint az EU kontinentális szinten, csak drasztikusabban (és ami az EU számára megbocsáthatatlan: nyíltabban) fogalmaz.” Ebben egyetértek vele. Régi meggyőződésem, hogy a jólét nyugati erődjét védelmező schengeni egyezmény idegenellenes pszichózisra épült, és mindennapos gyakorlata nagymértékben fokozza ezt a pszichozist. Sőt, mi több, azon a véleményen vagyok, hogy a legfejlettebb államokban végbemenő bomlási folyamatok nagymértékben felelősek a haideri (és nem csak a haideri) demagógiák terjedéséért. A globalizálódó politikai és gazdasági hatalom csúcsain a politika látható, és a gazdaság láthatatlan urai nemcsak egymást kompromittálják, hanem a szabadságnak azokat az eszményeit is, amelyek erkölcsileg aládúcolják a polgári demokrácia rendszerét. Néhány évvel ezelőtt Olaszországban, most Franciaországban, Izraelben és kiváltképpen Németországban kiderült, hogy a politikai vezető réteg számos kiemelkedő tagja gazdasági bűnöző. Minthogy a rendszer nem felel meg a saját eszményeinek, és csak képmutatás teremthet közöttük látszatharmóniát, az emberek valódi alternatíva híján táncra perdülnek a kóklerek, a szélhámósok, a leglelkiesmeretlenebb csábítók füttyszavára. Haider azt a mozgásteret használja ki, amelyet a legfejlettebb demokratikus országok politikálása teremt a számára.

Seres Lászlóval ellentétben a Bécsben élő Kovács Éva nem Haider és az európai demokrácia közös vonásait, hanem speciális „nanáci” jellegzetességeit hangsúlyozta: szerinte Haider „nem Hitler vagy Hitler-utód, hanem sajátos terméke Ausztria feldolgozatlan nemzetiszocialista múltjának és a post-soá anti-antifaszizmusnak.” Ő is tiltakozik az ellen, hogy az antiszemitizmust legfőbb vádként szegezzék szembe Haiderrel, de kerüli az olyan csacsiságot, amelyet Seres enged meg magának, amikor Haider antiszemitizmusát kerek perec „nem létező”-nek mondja. Először is térségünkben a kombattáns idegenellenesség mindig antiszemita színezetű, a „zsidó” nemzeti ihletésű meghatározásából ugyanis kiiktathatatlan az „idegen”. És ha az idegen-gyűlöletét véka alá nem rejtő pártelnök elmegy a Waffen SS összejöveteleire, ha magasztatja az SS-katonák hősiességét és azt, hogy hívek maradtak eszméikhez, ha dicséri a Harmadik Birodalom foglalkoztatáspoli-

„Ez a felismerés beárnyékolja Orbán meglepetését. Ráadásul okkal félhet egy második meglepetéstől: az európai diskurzus témájává válhat bármikor nem hivatalos, de titkolhatóan együttműködése a náciszagú pártképződéssel.”

litikáját, akkor máris megnyeri, zsidózás nélkül, az antiszemita választópolgárokat. És ha ezekhez a gesztusokhoz pártja funkcionáriusainak brutálisan antiszemita akciói járulnak (zsidó sírok meggyalázása, verbális uszítás gázkamraviccek segítségével), akkor az iránta hajlandóságot érző polgárok még ezért is csodálhatják, amiért ilyen ravaszul, a lebukás csapdáját kikerülve adagolja az Ausztriában oly kapós érzületet.

Kovács Éva cikkéből értesülünk Haider egy ötletéről, melyet már a választás után dobott be. Minden Ausztriában legálisan tartózkodó külföldi, aki nem az Európai Unió országaiból jött, kapjon egy úgynevezett A-Cardot (ahol is az „A” egyszerre jelenthet Ausztriát, és Ausländert, külföldit), egy sárga színű lapot, melyen viselőjének a fényképe és ujjlenyomata található. A párt bécsi főnöke az ujjlenyomaton kívül olyan bizonyítvány hordozására is kötelezné a szóban forgó külföldieket, amelyek igazolják, hogy nincs AIDS-ük, hepatitisük és átmentek a tbc-szűrésen. A külföldieknek ez a megbélyegzése – annak sugallása, hogy a tősgyökeres osztrákoktól eltérően potenciális bűnözők és fertőző betegek – náci, vagy legalábbis fasiszta rögválóságot idéz fel. Kovács Éva álláspontja megegyezik Seresével abban, hogy Haider náciává nyilvánítása valóságselemleneken alapuló túlzás, mert „Haider pártja populistá párt, fura posztmodern kevercse a jóléti rasszizmusnak, és ebben az értelemben akár liberális és szocialista szólásokat is hangoztathat, mint ahogy teszi is”. De minthogy nem köti a polgári demokráciák politikai illemdexe, agresszív jelzéseket adva túllép a II. világháború után Európában kialakult, és azóta számos vonatkozásban képmutatóvá vált szokásrendszeren.

A képmutatás csúnya tulajdonság, de van némi visszatartó ereje. Az idegengyűlöletét képmutatóan takargató állampolgár tartózkodik attól, hogy nyilvánosan öljön. Bizonyos szavaktól is tartózkodik, és nem írná elő kötelezően, hogy sárga csillagot kell viselni vagy ujjlenyomatos igazolványt. Akit azonban még a képmutatás sem köt, azt a demokratikus normák iránt lojális politizálásnak el kell szigetelnie, hogy ne kelljen felelősséget vállalnia kiszámíthatatlan lépéseiért. Kovács Éva szerint Haider „ijesztő ereje abban áll, hogy kerül

minden normát és dogmát, hogy letolja az európai humanizmust”.

Az Európai Unió az 1945 óta kodifikáció nélkül is érvényes megállapodás szellemében járt el, amikor 14 tagállama kiközösítéssel fenyegette meg Ausztriát, arra az esetre, ha Haider pártja kormányra kerül. A kiközösítés nemcsak náci pártot sújthat, hanem olyat is, aki a képmutatást felrúgva brutálisan, uszító pátozzsal megsérti az európai humanizmus normarendszerét. Az ilyen pártoktól és kormányoktól nem elég azt követelni, amit Seres László javasol: hogy a látványos protestálásig elmehetnek, de a szankciókig már nem. Csak rossz vicc – vagy még inkább: ismét csak képmutatás – a tiltakozás minden formája, ha az érintett eleve tudhatja, hogy továbbra is bármit tehet büntetlenül.

Az Európai Unió eltökélt fellépése meglepte Orbán Viktort. Olyan érzelmi reakció ez, amelyet kivételesen elhiszek neki. A nyugati világban uralkodó képmutatásból azt a következtetést vonhatta le, hogy a játékszabályok több-kevésbé nyíltan is felrúghatók. De ha ez így volna, akkor nem volna szükség képmutatásra. A nemzeti és faji őrjöngés túl sok emberéletet követelt ahhoz, hogy az európai politika bárkitől is eltérje a humanizmus nyilvános, kérkedő pátozzú „letóját”. Európai demokratikus pártok nem szoktak koalícióra lépni álliberális patkányok kiirtását tervező populistákkal. Orbán mégis megtette ezt, és megúsza, mert a reménybeli patkányirtó mérsékeltebb nótákat kezdett danolászni, iszonyú hamis hangon ugyan, de némi izzadságos igyekezettel. Vajon megússza-e másik szövetségesét, a Haiderénél „nanácibb” Csurka-pártot is? Csurka ugyanis kiiratkozott Európából, legkésőbb akkor, amikor a Magyar Fórum magyar szempontból tragikusnak tartotta, hogy a németek elvesztették a világháborút, mert az amerikaiaknak kevesebb érzékük van a magyar szükségletek iránt, mint a németeknek. Az új Európa ugyanis a hitleráj által hátrahagyott romhalmazra épült fel. A Fidesz ennek ellenére diszkrét és bensőséges együttműködést alakított ki a MIÉP-pel a médiakuratóriumokban és a különféle parlamenti bizottságokban. Ez az együttműködés lojális közszolgálati televízióval ajándékozza meg a Fidesz-kormányt, és nemegyszer megmenti a leszerepelt (hazug, lopós, balfácánkodó) Fidesz-politikusokat a nyilvános lebukástól. Meggyőződésem, hogy a parlamenti aritmetika fideszes szakértői már számolgatták a következő választás után az eseményeket: milyen körülmények között kényszerülnek arra, hogy nyíltan is koalícióra lépjenek Csurkákkal. Ezeknek a számításoknak befellegzett most. Magyarország ellen ugyanis még szankciókat sem kell hozni, elegendő, ha nem vesznek fel bennünket az Európai Unióba. Ez a felismerés beárnyékolja Orbán meglepetését. Ráadásul okkal félhet egy második meglepetéstől: az európai diskurzus témájává válhat bármikor nem hivatalos, de titkolhatóan együttműködése a náciszagú pártképződéssel. És ha ez a diskurzus megkezdődik, akkor se vége, se hossza az újabb meglepetéseknek.